

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,
проректора з навчально-виховної роботи і міжнародних зв'язків
Київського національного лінгвістичного університету

Максименка Анатолія Петровича

про дисертаційне дослідження **Юзик Ольги Протасіївни**
«Теоретичні та методичні засади підготовки вчителя інформатики у
Польщі (друга половина ХХ – поч. ХХІ ст.)», подане на здобуття наукового
ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна
педагогіка та історія педагогіки.

**Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними
планами галузей науки**

З урахуванням тенденцій глобалізації та процесів інтеграції України в європейській освітній простір своєчасність і необхідність дисертаційного дослідження Юзик Ольги Протасіївни не викликає сумніву. Значущість обраної проблеми посилюється нагальною потребою модернізації змісту, необхідністю професійно-педагогічної підготовки фахівців з урахуванням позитивного зарубіжного освітнього досвіду. Адже значимість будь-якого наукового дослідження в царині порівняльної педагогіки визначається, насамперед, тим, що можна творчо запозичити із зарубіжного досвіду, а від чого, орієнтуючись на чужі помилки, уберегтися.

З огляду на вищезазначене, тема дисертаційного дослідження Юзик Ольги Протасіївни «Теоретичні та методичні засади підготовки вчителя інформатики в Польщі (друга половина ХХ - поч. ХХІ ст.)» є актуальною та потребує нагального вирішення у сучасних умовах.

За характером дослідження та за напрямом рецензована дисертація відповідає паспорту обраної спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Мета дисертаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні й науковому узагальненні теоретичних основ і практичного досвіду підготовки вчителів інформатики в Польщі у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

З огляду на це, постає необхідність реформування практичної підготовки майбутніх учителів інформатика на засадах компетентнісного підходу, з урахуванням в її змісті новітніх досягнень наукової галузі й інновацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Важливо відзначити, що дисертаційне дослідження є складовою тематичного плану науково-дослідної теми «Теоретично-методичні засади становлення та розвитку аксіопедагогіки на сучасному етапі гуманізації системи освіти України» кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету (державний реєстраційний номер № 0118U006318) та плану НДР Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти з теми «Теоретичні та методичні засади підготовки вчителя інформатики в Польщі (друга половина XX ст.- поч. XXI ст.) (державний реєстраційний номер 0116U008691).

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертанткою з'ясовано сучасний стан розв'язання задекларованої проблеми у педагогічній теорії й освітній практиці закладів вищої освіти Польщі й України, уточнено її термінологічний апарат; схарактеризовано організаційно-педагогічні й методичні засади, нормативно-правові документи й матеріали, що забезпечують ефективність підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі, а також розроблено авторську періодизацію цього процесу; досліджено та систематизовано багатоваріантність підготовки вчителя інформатики у Польщі для різних ступенів навчання (ІТ-технік, ліценціантський, або інженерний бакалавр (I ступінь), магістр (II ступінь), аспірантура, перекваліфікація, підвищення кваліфікації); розкрито зміст, структурні компоненти методичної системи підготовки вчителя інформатики у ЗВО Польщі впродовж досліджуваного періоду; висвітлено форми, методи, засоби практичної реалізації змісту навчальних дисциплін з підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі; розроблено рекомендації щодо

застосування результатів дослідження у практиці діяльності ЗВО України з підготовки вчителів інформатики.

Нові факти, одержані здобувачкою

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Юзик Ольги Протасіївни є комплексним, у якому *уперше* обґрунтовано авторську концепцію, що охоплює філософський, або загальнонауковий, конкретно-науковий технологічний концепти та методику дослідження проблеми становлення й розвитку підготовки вчителя інформатики у ЗВО Польщі в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття, розроблено педагогічну систему підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності, що містить три взаємопов'язані блоки(модулі), з яких складається її зміст, а саме: – блок вивчення обов'язкових предметів і блок вивчення факультативних / вибіркових дисциплін; вивчення інформатики та дидактики інформатики; вивчено та схарактеризовано методику застосування можливостей ІКТ і цифрових технологій відповідно до нових технологій в освіті, зокрема інформативних, і з огляду на специфіку підготовки вчителів інформатики до професійної діяльності в закладах освіти – дошкільних, початкових, гімназіях, загальних ліцеях.

Позитивно оцінюємо те, що авторкою удосконалено багатоваріантність професійної підготовки вчителя інформатики у Польщі з урахуванням періоду навчання, стандартів професійної підготовки, програм навчання, ступеня здобуття вищої освіти; розроблено й схарактеризовано сутність найважливіших напрямів екстраполяції основних складників методики в систему підготовки вчителів інформатики в ЗВО України; *уточнено* поняття «інформатика», «інформатична освіта», «професійна підготовка», «комп'ютерні технології», «дидактика інформатики»; *подальшого розвитку набули* наукові уявлення про підготовку вчителя інформатики у Польщі (друга половина ХХ – поч. ХХІ ст.); форми, методи, засоби навчання обов'язкових предметів (А) та факультативних / вибіркових дисциплін (В) у ході підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі.

Слід відзначити, що цінність роботи полягає, насамперед, у широкому розкритті її практичної сторони, системному вивченні польського досвіду підготовки вчителів інформатики та обґрунтованих напрямів його екстраполяції в системі вищої педагогічної освіти України.

Важливим є те, що розроблені дисертанткою рекомендації сприятимуть подальшому використанню позитивного досвіду підготовки вчителів інформатики у Польщі в освітньому процесі педагогічних ЗВО України.

Проведений аналіз змісту дисертаційного дослідження, а також публікацій дисертантки виступає у якості підстави для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених авторкою результатів. Методологічно обґрунтовано визначення мети, основних завдань і методів наукового пошуку. Завдання дослідження сформульовано методологічно грамотно.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів і висновків зумовлена теоретико-методологічним підходом дослідниці та застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку. Доцільно також позитивно оцінити вміння дослідниці систематизувати й узагальнювати дослідницькі документи та матеріали, що має певну специфіку в педагогічних наукових пошуках. 419 використаних джерел (із них 263 іноземною мовою), уможливили кваліфікований науковий аналіз дисертантки у контексті сучасної освіти. Юзик Ольга Протасіївна системно підійшла до виокремлення суперечностей, які були у ході дослідження усунуті. Беручи до уваги окреслені суперечності стосовно досліджуваної проблематики, дисертантка, на наш погляд, чітко визначила об'єкт, предмет, мету та гіпотезу дослідження, презентувала провідну концептуальну ідею, наукове та практичне значення дисертаційної роботи.

Одержані дані та результати їх опрацювання вказують на ефективність обраної наукової траєкторії дослідження.

Відзначимо, що новизна і вірогідність загальних висновків дисертаційного дослідження авторки забезпечені методологічною

обґрунтованістю вихідних положень, використанням адекватних методів, аналізом значного обсягу науково-педагогічних джерел та науково-методичного забезпечення.

Значення для науки і практики одержаних авторкою результатів

Практичне значення результатів дослідження полягає в аналізі й узагальненні теоретичних і методичних засад підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі; упровадженні в освітній процес українських ЗВО навчально-методичного забезпечення, зокрема навчальних посібників «Система освіти для дорослих за рубежом (авторський курс)» (2016) і «Система освіти для дорослих за кордоном (авторський курс)» (як окремий розділ у структурі методичного посібника «Науково-методичні основи застосування технологій навчання в системі відкритої післядипломної освіти») (2018); розробленні рекомендацій щодо впровадження результатів дослідження на рівнях: організації та провадження якісної освіти, якісної освітньої діяльності вітчизняних ЗВО, спрямованої на підвищення ефективності підготовки вчителів інформатики; факультетів з підготовки вчителів інформатики в ЗВО України; підвищення фахового рівня та педагогічної майстерності вчителів інформатики в системі післядипломної педагогічної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach, Міжнародного гуманітарно-педагогічного інституту «Бейт-Хана», Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпровської обласної ради», Гуманітарно-педагогічного фахового коледжу Мукачівського державного університету, Чортківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу імені Олександра Барвінського, Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Рівненського державного гуманітарного університету, що підтверджується довідками, посилання на які міститься в додатках до дисертації.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Як засвідчує проведений аналіз, результати дослідження (методичні матеріали, таблиці, зокрема й порівняльні, діаграми тощо) можуть бути використані науково-педагогічними працівниками ЗВО педагогічного профілю, науковцями, вчителями, здобувачами вищої освіти, докторантами, аспірантами, магістрантами для розкриття сутності та змісту підготовки вчителів інформатики за кордоном (на прикладі Польщі), розроблення освітніх програм, модернізації змісту навчальних планів, навчальних курсів, навчально-дидактичних комплексів, апробації інноваційних форм, методів, засобів і технологій підготовки вчителів інформатики.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Структура дисертації є методологічно обґрунтованою й логічною. Дисертація і реферат написанні й оформлені згідно з нормативними вимогами. Стиль викладу й аналізу проміжних і кінцевих результатів дослідження, наукових положень і висновків є обґрунтованим на теоретичному і методологічному рівнях.

Робота містить анотації українською й англійською мовами, вступ, п'ять розділів, висновки до кожного з них, загальні висновки, список використаних джерел, який загалом становить 419 найменувань, із них 263 – іноземними мовами, та додатків (22 на 117 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 622 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 435 сторінках, з яких 14 сторінок займають 7 таблиць. Дослідження ілюструють 29 таблиць в основній частині та 16 у додатках, 31 рисунок.

Так, у вступі обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет наукового пошуку; обґрунтовано концепцію, методологічні засади, описано комплекс методів; аргументовано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; обґрунтовано особистий внесок

здобувача, подано відомості про впровадження й апробацію результатів, поінформовано про публікації, структуру та обсяг дисертації.

Матеріал, викладений у дисертації, характеризується твердою логікою і цілісністю. Структура дисертації послідовна, що надає можливість глибоко розкрити тему та вирішити поставлені дослідницькі завдання. Всі розділи взаємопов'язані між собою. Привертає увагу багатовекторність аналізу досліджуваної проблеми. Авторка сміливо висловлює власні судження в результаті загального аналізу поглядів різних дослідників з теми дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Становлення та розвиток інформатичної освіти Республіки Польщі**» схарактеризовано теоретичні основи та дидактичні засади становлення й розвитку інформатичної освіти; із позиції компаративістики системно проаналізовано наукові дослідження зі становлення та розвитку й української, й зарубіжної професійної педагогіки; розкрито сутність пріоритетних напрямів реформування вищої педагогічної освіти, зокрема обґрунтовано авторську періодизацію становлення та розвитку теорії і практики підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі, хронологію впровадження «Інформатики» як навчального предмета в закладах загальної середньої освіти; актуалізовано сутність засадничих понять наукового дослідження.

Унаслідок ретроспективного аналізу еволюції інформативної освіти, виокремлено три підперіоди: *перший підперіод* (кінець 1950-х років – 1969 рік) – підготовчий – окреслюється функціонуванням поодиноких установ, закладів і компаній, які пропонували уроки, курси та регулярні заняття з інформатики учням початкової й середньої шкіл, що їх проводили переважно фахівці з освітою в інформаційній галузі та власним комп'ютерним обладнанням; *другий підперіод* (1970-і роки – 2006 рік) відображає процес становлення та розвитку теорії і практики підготовки вчителя інформатики у ЗВО Польщі. Йдеться про заснування на початку 70-х років у Польщі вищої педагогічної школи (інституту) із трирічним терміном навчання, що готувала

фахівців за напрямом «Практично-технічні заняття», зокрема вчителів інформатики, а також Національного бюро інформатики й об'єднання інформатики; *третьій підперіод* (2007–2022 роки) співвідносний із процесом стандартизації освітнього процесу в закладах освіти різних рівнів Польщі, а також суттєвим підвищенням якості здобуття інформатичної освіти, якості освітньої діяльності з розвитку теорії і практики підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі (останнє уможливило внесення 2007 року поправок до Закону «Право про шкільництво вище» (27.07.2005), а відтак уведення нових стандартів підготовки вчителів).

З'ясовано, що професійна компетентність учителя інформатики охоплює два важливі блоки – загальнопрофесійні та предметні компетентності, а відтак цілі, зміст, форми, методи та засоби підготовки вчителів інформатики в їхньому взаємозв'язку утворюють інформаційний простір ЗВО, що тією чи тією мірою підлягає екстраполюванню на формування їхніх системних знань і професійних компетентностей.

Не викликає сумнівів чіткість і повнота висвітлення тезаурусної характеристики засадничих понять дослідження, змістового наповнення таких із них, як: «інформатика», «професійність», «педагогічна майстерність», «учитель інформаційних технологій», «учитель інформатики», а також термінологічних одиниць, уведених до наукового обігу Польщі з 2014 року, серед яких: 24/7, BYOD, хмарні обчислення, електронна школа, K-12, модель 1:1 (спрощена), обчислювальне мислення, просвітницька діяльність, персоналізація освіти, доповнена реальність.

Аналіз особливостей становлення та розвитку теорії і практики підготовки вчителя інформатики у ЗВО Польщі досліджуваного періоду в логічній єдності із процесами розвитку комп'ютерної техніки, програмного забезпечення та загалом системи інформатичної освіти, дає змогу установити важливість для розвитку теорії і практики підготовки вчителів інформатики затвердження кваліфікацій «Учитель інформаційних технологій», «Учитель інформатики» та «Викладач інформатики вищої школи».

На основі теоретичного аналізу наукових праць та особистого досвіду вивчення змістового наповнення еволюції інформатичної освіти досліджуваного періоду дозволило дисертантці з'ясувати, що позитивні трансформації в системі вищої освіти Польщі відкривали перспективи для вчителів інформатики бути затребуваними на ринку освітніх послуг не лише Польщі, а й більшості країн Європи та світу; працювати у початкових школах, гімназіях і середніх школах на всій території держави.

Матеріал дисертації цінний не лише власними узагальненнями, практичними рекомендаціями з теми дослідження, а й тим фактичним матеріалом, який можна успішно використовувати при розробленні освітніх програм, модернізації змісту навчальних планів, навчальних курсів, навчально-дидактичних комплексів дисциплін, а також при підготовці нових праць теоретико-методологічного характеру з проблем підготовки фахівців за кордоном (вчителів інформатики) (на прикладі Польщі) в освітній сфері закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти.

У другому розділі – **«Теоретичні основи професійної підготовки вчителя інформатики у Польщі»** запропоновано авторську концепцію та методику дослідження задекларованої в дисертації проблеми; схарактеризовано теоретичні основи та загальнопедагогічні принципи, засадничі для побудови теорії і практики професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики у ЗВО Польщі; доведено важливість упровадження Державних освітніх стандартів професійної освіти і, зокрема, підготовки майбутніх учителів інформатики, висвітлено багатоваріантність останньої.

Методологічне підґрунтя проблеми становить низка наукових підходів (культурологічний, європоцентристський, особистісно орієнтований, діяльнісний, аксіологічний, компетентнісний, професійно-когнітивний, інтегративний, синергетичний, діяльнісний) і принципів (загальнодидактичні – науковості, гуманізації, доступності, наочності, цілісності, зв'язку теорії з практикою, систематичності й послідовності; специфічні – дискретності та

– науковості, гуманізації, доступності, наочності, цілісності, зв'язку теорії з практикою, систематичності й послідовності; специфічні – дискретності та неперервності, оптимальності, професійної спрямованості, активності й самостійності, цілеспрямованості, варіативності, інтегративності, диференціації, поетапності, соціальної зумовленості, модульності, міждисциплінарності, технологічності). Їх вибір корелює з метою, завданнями, змістом, формами, методами й технологіями підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної діяльності.

Використання комплексу методологічних підходів дозволило здійснити ретельний аналіз поняттєво-категоріального апарату дослідження, який, з одного боку, відтворює польську термінологію і визначає специфіку польського освітнього середовища та науково-педагогічного підґрунтя професійної підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі, а з іншого, – передбачає уточнення змісту відповідних понять з урахуванням вимог, усталених в українській педагогічній науці.

У третьому розділі **«Організаційно-педагогічні засади підготовки вчителя інформатики в системі вищої освіти Польщі»** з'ясовано сутність організаційно-педагогічних і соціально-педагогічних засад підготовки вчителя інформатики у ЗВО Польщі, розглянуто нормативно-правові засади останньої; констатовано про детермінованість побудови системи підготовки вчителя інформатики у ЗВО Польщі розробленням, упровадженням у практику нормативно-правових документів і матеріалів.

Відповідно до характеру задекларованої проблеми, окреслених цілей і завдань дослідження, виокремлено й описано Конституцію Республіки Польщі (від 2 квітня 1997 р.), Закон «Право про шкільництво вище» (від 27 липня 2005 р. зі змінами), Карти вчителя (від 26 січня 1982 р.), Стандарт підготовки вчителя ІКТ (2003 р.), Стандарт підготовки вчителя, ратифікованого у країнах Європи («Information and Communication Technologies in Teacher Education») (2002 р.), Положення № 166 та ухвали Сенату, що чинні в кожному університеті (Uchwaia Senatu Uniwersytetu).

інформатизації освіти Польщі», «Напрямів розвитку навчання, що підтримувані технологіями. Нових технологій в освіті. Стратегії дій і плану дій на 2014–2020 рр.», а також низки документів, затверджених радою з комп'ютеризації освіти Міністерства національної освіти Польщі, серед яких прерогатива належить «Стандарту підготовки вчителя у напрямі інформаційних технологій та інформатики», зміст якого відображає чітке формулювання вимог до професійної підготовки вчителя інформатики й інформаційних технологій.

У цілому є всі підстави стверджувати, що представлена дисертаційна робота відзначається змістовністю, обґрунтованістю ключових позицій, є самостійним дослідженням важливої педагогічної проблеми.

Необхідно відзначити високий науковий та методичний рівень О.П. Юзик, який проявився у чіткому, коректному плануванні і здійсненні наукового дослідження. Оригінальність праці зумовлена вдалим переліком розглянутих питань, осягненням їхнього змісту, комплексністю подання наукового дослідження та міждисциплінарним підходом.

Робота засвідчує вміння автора узагальнювати наукову інформацію та робити власні висновки. На думку дослідниці, позитивні зміни в організації та здійсненні підготовки майбутніх учителів інформатики у ЗВО Польщі в досліджуваній період уможливить реалізацію організаційно-педагогічних засад щодо модернізації інформатичної освіти студентів під час загальної підготовки на бакалавраті в українській вищій школі з метою посилення якості й конкурентоспроможності вітчизняних закладів вищої освіти на світовому ринку освітніх послуг, а також під час розроблення міжнародних проєктів.

Четвертий розділ дисертаційного дослідження **«Методична система підготовки вчителя інформатики в закладах вищої освіти Польщі»** присвячений обґрунтуванню структури методичної системи підготовки вчителя інформатики; конкретизації методичних прийомів й засобів підвищення ефективності якості освіти, якості освітньої діяльності у ЗВО

відповідно до освітніх блоків (модулів). Авторкою осмислено особливості фахової підготовки вчителів інформатики з основ психології, вікової психології та педагогіки; увиразнено роль педагогічної практики та важливість науково-дослідної роботи вчителів інформатики у підвищенні якості їхньої професійної підготовки.

Безсумнівно високої оцінки, на наш погляд, заслуговує системний підхід автора дисертаційної роботи стосовно обґрунтування та класифікації як традиційних, так й інноваційних форм, методів та засобів фахової підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі у досліджуваній період (контекстне навчання, імітаційне навчання, проблемне навчання, модульне повне засвоєння знань, дистанційне навчання; методи групової дискусії з використанням ролей студентів), роль моніторингів якості підготовки вчителя інформатики в системі вищої освіти Польщі.

Вважаємо, що описані авторкою форми, методи й засоби фахової підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі органічно інтегруються в практику діяльності ЗВО України. Доцільність використання представлених методик у контексті організації освітнього процесу у ЗВО сумніву не викликає.

Слід констатувати, що системний підхід виявився плідним, оскільки дозволив Юзик О.П. розробити концепцію, яка ґрунтується на трьох взаємопов'язаних концептах (*філософський, або загальнонауковий, конкретно-науковий та технологічний*), що представлені та обґрунтовані в авторській методиці дослідження.

У тексті п'ятого розділу дисертації **«Теоретико-прикладні підходи до впровадження досвіду підготовки вчителя інформатики у Польщі в закладах вищої освіти України»** докладно представлено передумови, чинники, тенденції та найважливіші підходи до впровадження досвіду підготовки вчителя інформатики у ЗВО Польщі у процесах модернізації вищої освіти в Україні.

Заслуговує на увагу кваліфікований рівень висвітлення досліджуваної проблеми та спроможність авторки до аналізу стану її розробленості у теоретичному, методологічному та методичному аспектах.

Правильна зорієнтованість дисертантки у педагогічно-практичній діяльності підтверджує її професійну компетентність та сформовану готовність до якісного проведення самостійних наукових досліджень й узагальнення їх результатів.

Слід відзначити, що цінність роботи полягає, насамперед, у широкому розкритті її практичної сторони, здійсненні порівняльно-педагогічного аналізу проблеми професійної підготовки вчителя інформатики у Польщі й Україні та упровадженні конкретних рекомендацій позитивного польського досвіду в українській вищій освіті.

Наголошено на важливості виокремлених й обґрунтованих у дослідженні трансформаційних змін щодо значного підвищення якості освіти, якості освітньої діяльності з підготовки вчителів інформатики в українських ЗВО. *По-перше*, на рівні політики МОН України та НАЗЯВО йдеться про започаткування ЗНО з інформатики в закладах загальної середньої освіти, що забезпечить вступ до ЗВО України вмотивованих абітурієнтів з відповідними знаннями в галузі інформатики та програмування, тощо. *По-друге*, на рівні стратегії та внутрішньої освітньої політики ЗВО – упровадження наступності та ступеневості вивчення іноземної мови (англійської) згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (CEFR). *По-третє*, на рівні факультетів із підготовки вчителів інформатики – систематизація процесів вивчення дисциплін за циклами (цикл А, цикл Б і практичної підготовки) не лише на заняттях з інформатики в ЗВО, а й під час педагогічної практики в інших закладах освіти, збільшення практико-орієнтованих і розвивальних форм, методів та засобів індивідуального навчання в закладі освіти чи в ході підвищення фахового рівня в інформальній освіті; збільшення навчальних курсів за вибором, тощо. *По-четверте*, на рівні післядипломної педагогічної

освіти – упровадження у зміст освітніх програм із підвищення кваліфікації чи перекваліфікації педагогічних працівників спеціальності зі спеціальності «Середня освіта. Інформатика»), розробленого авторського курсу «Система освіти за кордоном» і навчальних тем, які висвітлюють зарубіжний досвід підготовки вчителів інформатики за рубежем; залучення вчителів інформатики до участі в розробленні тематичних програм підвищення кваліфікації. *По-п'яте*, на рівні змін, що стосуються здобувачів вищої освіти – прищеплення потреби самостійного опанування інноваційних засобів навчання, комп'ютерних програм і технологій; формування комунікативної компетентності вчителів інформатики завдяки ґрунтовному вивченню іноземних мов на рівні B2; посилення значущості захисту кваліфікаційних робіт, підготовки публікацій, доповідей на конференціях, розроблення проєктів; забезпечення участі у програмах академічної мобільності та міжнародних проєктах. *По-шосте*, на рівні підвищення педагогічної майстерності вчителів інформатики – заохочення до участі в українських і міжнародних фахових об'єднаннях, програмах і проєктах, сприяння короткостроковому, не менше як один тиждень, стажуванню у ЗВО України чи інших країн; укладання та впровадження інноваційних навчально-методичних матеріалів (зокрема електронних) для викладання навчального предмета «Інформатика» в середніх закладах освіти.

Важливим є те, що такі практичні рекомендації сприятимуть подальшому компаративному вивченню теорії та практики професійної підготовки студентів в Україні та зарубіжних країнах.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Матеріали дисертації пройшли апробацію на науково-практичних конференціях різних рівнів – міжнародних, всеукраїнських, регіональних. Результати дослідження повною мірою відображено у 41 публікації, із них: 3 статті за темою докторської дисертації у періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science; 17 статей у фахових наукових виданнях України; 2 статті у наукових періодичних виданнях

інших держав (Польща); 6 публікацій у колективних монографіях, із них – 5 у монографіях виданих за кордоном; 17 наукових праць, що додатково відображають результати дисертації, із них 1 методичний посібник та 1 навчальний курс; 12 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій, що засвідчують апробацію дисертації.

Зауважимо, що матеріали дисертації грамотно оформлені, текст викладено логічно, обгрунтовано.

Зміст реферату ідентичний з основними положеннями дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту роботи.

Водночас, позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи О.П. Юзик, вбачається доцільним викласти певні побажання, що мають рекомендаційний характер. Поміж них такі:

1. Вважаємо, що з метою використання здобутків практичного польського досвіду підготовки вчителя інформатики в Україні важливим є вивчення питання, як самі викладачі та експерти освітньої галузі в Польщі оцінюють власний досвід, з якими труднощами зіштовхуються. Такий матеріал був би вагомим доповненням до роботи.

2. Обгрунтовуючи специфіку практичного досвіду інформатичної освіти студентів Польщі, дисертантка звертається до низки освітньо-нормативних і законодавчих актів Польщі. На нашу думку, варто було б у додатках подати їх перелік в узагальнюючій таблиці, оскільки вони мають як теоретичну, так і практичну цінність, засвідчують конкретні кроки держави у вирішенні аналізованої проблеми.

3. Здійснюючи порівняльний аналіз підготовки майбутніх учителів інформатики в Польщі та Україні (Розділ 1), корисним було б визначити закономірності, що відображають стратегічні напрями фахової підготовки вчителів інформатики у ЗВО Польщі в сучасних умовах.

4. У дисертації акцентується увага на інноваційних формах реалізації організаційно-педагогічних умов, які сприяють вихованню громадянськості

(з-поміж них: контекстне навчання, імітаційне навчання, проблемне навчання, модульне повне засвоєння знань, дистанційне навчання; методи групової дискусії з використанням ролей студентів, інтерактивні лекції, тьюторіали). Наукову розвідку значно посилили б характеристика заявлених дисертанткою інноваційних форм та виразніший виклад особливостей їхнього застосування у професійній підготовці майбутнього вчителя інформатики й інформаційних технологій польських студентів.

5. Не зовсім зрозумілим є приведення на С.164 такого фрагменту «Кожен заклад вищої освіти налаштований на «боротьбу» з виявами дискримінації. Так, у Варшавському університеті 31 серпня 2020 р. набуло чинності розпорядження ректора про боротьбу з дискримінацією, де термін «дискримінація» визначено...», що знаходиться у п.2.2. «Методологічні підходи до підготовки вчителя інформатики у Польщі (друга половина ХХ – поч. ХХІ ст.)» дисертаційного дослідження здобувачки.

6. У п.1.3 першого розділу авторка аналізує найбільш популярні у Польщі напрями вивчення інформатики (С.121-125). Вважаємо за доречне, що варто було б виділити окремим підпунктом таке дослідження та доповнити порівнянням можливостей підготовки майбутнього вчителя інформатики за кожним із них.

7. Як побажання: розроблений та апробований курс Юзик О.П. «Система освіти для дорослих за рубежем: спецкурс» розширити щодо кількості модулів та укласти нову програму дисципліни за вибором студента «Професійна підготовка вчителя інформатики у Польщі (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)» для студентів спеціальності 014.09 Середня освіта (Інформатика).

Водночас, слід підкреслити, що висловлені авторці рекомендації, за нашим переконанням, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Юзик О.П. Основні положення дослідження адекватно і компетентно відображені в численних публікаціях автора й апробовані на значній кількості конференцій і семінарів.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук»

Аналіз змісту дисертації та публікацій Юзик Ольга Протасіївни дає підстави для висновку про те, що дослідження «Теоретичні та методичні засади підготовки вчителя інформатики у Польщі (друга половина ХХ – поч. ХХІ ст.)» є завершеною, самостійною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу авторці здійснити комплексне вирішення важливої проблеми, яке полягало у вивченні теоретичних основ і практичного досвіду підготовки вчителів інформатики в Польщі означеного періоду та окресленні можливостей творчого використання конструктивних ідей польського досвіду в освітньому середовищі України.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхнє практичне значення дисертація «Теоретичні та методичні засади підготовки вчителя інформатики у Польщі (друга половина ХХ – поч. ХХІ ст.)» відповідає нормативним вимогам, відповідає вимогам пп.7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 р., а її авторка, Юзик Ольга Протасіївна, заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
проректор з навчально-виховної
роботи і міжнародних зв'язків
Київського національного
лінгвістичного університету

А.П.Максименко